

УДК 343.97:343.77

ТИПОЛОГІЧНИЙ РОЗПОДІЛ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗЛОЧИНЦІВ ЗА КРИТЕРІЄМ ІНТЕНСИВНОСТІ ТА СТІЙКОСТІ ЗЛОЧИННОЇ ПОВЕДІНКИ

Ю. Турлова

*Національна академія прокуратури України,
вул. Мельникова, 81-Б, Київ, Україна, 04050,
e-mail: yulia251@yandex.ru*

На основі загальнотеоретичних знань про особу злочинця та емпіричного матеріалу розроблено типологію осіб, які вчиняють екологічні злочини. Запропоновано авторський варіант типології за критерієм інтенсивності та стійкості злочинної поведінки. Виокремлено та охарактеризовано ситуативний, звичний та професійний типи екологічного злочинця та декілька їх підтипів, зокрема сімейний, необережний, промисловик, легальний, посадово-організаторський.

З'ясовано, що найнебезпечнішою категорією з екологічних злочинців «професійного» типу є «посадово-організаторські» злочинці, які за своїми службовими обов'язками мали б протидіяти злочинному промислу, але всупереч суспільних та державних інтересів, стають очільниками незаконного бізнесу.

Відзначено, що типологічні властивості осіб, які вчиняють екологічні злочини, мають різний ступінь вираженості та різноманітні поєднання. Відтак можна говорити про значну варіативність типів у цій категорії осіб, що дає можливість доповнення запропонованих типологій новими типами та підтипами.

Ключові слова: особа злочинця, екологічні злочини, типологія, злочинна поведінка, інтенсивність, стійкість.

Розглядаючи екологічні злочини як окрему групу кримінологічної класифікації необхідно враховувати специфіку умов і ситуацій вчинення злочинів, а також специфіку осіб, що їх вчиняють.

Протидія таким злочинам неможлива без з'ясування специфіки особи, яка вчиняє злочини цієї категорії, адже система особистісних характеристик злочинців має важливе значення для аналізу причин злочинної поведінки, а відтак і для запобігання екологічних злочинів.

Відтак, зважаючи на суттєву варіативність особистісних рис екологічних злочинців, що були висвітлені в науковій літературі, виникає потреба в їх типологізації як способі систематизації кримінологічного знання.

Деяким питанням, що стосуються типології екологічних злочинців приділено увагу у кримінологічних дослідженнях екологічної злочинності взагалі та її окремих видів такими науковцями, як О. Л. Дубовик, Е. М. Жевлаков, Н. Г. Иванова, М. С. Іншаков, Т. В. Корнякова, О. В. Мельник, Г. С. Поліщук, В. М. Раднаєв та ін. Визнаючи суттєвий внесок означеної плеяди фахівців у розробку заявленої проблематики, зауважимо, що існуючі типології екологічних злочинців не вичерпують усіх можливих їх варіантів, зокрема деякі зі запропонованих типологій є достатньо суперечливими, що й зумовлює актуальність типологічного розподілу екологічних злочинців, зокрема за критерієм інтенсивності та стійкості злочинної поведінки.

Метою статті є розроблення типологічного розподілу екологічних злочинців за критерієм інтенсивності та стійкості злочинної поведінки.

У кримінологічній літературі логічно зауважено, що немає сенсу говорити про особу злочинця як наукову проблему, якщо злочинцям не притаманні певні риси, які відрізняють їх від тих, хто не скоює злочини [6, с. 9].

Серед методів, які використовують при кримінологічному дослідженні особи злочинців, традиційним є застосування їх класифікації та типології. Якщо класифікація злочинців має на меті їх розподіл на групи і підгрупи за якісними та кількісними ознаками, ґрунтуючись на схожості та відмінності об'єктів, що класифікуються, де кожна з груп і підгруп посідає в системі відносно інших певне місце, то типологія, порівняно з класифікацією, перебуває на більш високому рівні абстракції, без чіткого фіксування відносин супідрядності груп об'єктів. Вона фіксує те головне, без чого немає і не може бути особистості злочинця, розкриває внутрішні, стійкі зв'язки між істотними ознаками і в такий спосіб сприяє виявленню закономірностей, характерних для злочинця як типу [2, с. 55].

Це твердження слушне й стосовно екологічних злочинів, запобігти яким неможливо без з'ясування специфіки особи, яка вчиняє злочини цієї категорії, адже система особистісних характеристик злочинців має важливе значення для аналізу причин злочинної поведінки, а відтак і для запобігання таким злочинам.

Найпоширенішою у кримінологічній науці є типологія особи злочинця за такими критеріями: 1) характером антисуспільної спрямованості особи; 2) глибині та стійкості її асоціальності [7, с. 128].

Керуючись першим критерієм, злочинців розподіляють на такі типи: з агресивно-зневажливим ставленням до людини; з корисливо-егоїстичною мотивацією; з індивідуалістично-анархічним ставленням до різних соціальних інститутів; з легковажно-безвідповідальним ставленням до виконання різних правил техніки безпеки.

За другим критерієм серед злочинців виокремлюють такі типи: випадкові злочинці; ситуаційні; нестійкі; злісні; особливо небезпечні (в інших джерелах – послідовно-криміногенний, ситуативно-криміногенний і ситуативний).

Відповідно до мети статті розглянемо типологію екологічних злочинців за критерієм інтенсивності та стійкості злочинної поведінки.

Використання існуючих у науці підходів до визначення типологічних груп, а також власних напрацювань у цій сфері [10, с. 103–105] дало можливість запропонувати авторський варіант типології екологічних злочинців за зазначеним критерієм.

1) Ситуативний тип, для якого властивим є вчинення екологічного злочину під впливом зовнішніх чинників, несприятливої ситуації, правомірний вихід з якої такі особи знайти не в змозі. Для окресленого типу аморальні установки виражені незначною мірою. Вагомішими в процесі детермінації злочину є дефекти механізму взаємодії соціального середовища та особи в складній ситуації, у тому числі в результаті невідповідності до неї такої особи. Водночас вибір названими особами саме протиправного варіанту вирішення проблеми засвідчує їх схильність саме до злочинної поведінки.

Свою чергою у цьому типі можливо виділити такі підтипи:

До «сімейного» підтипу належать, передусім, особи, які займаються протиправним заволодінням природними ресурсами вимушено – у зв'язку з утратою легальних доходів і складнощів матеріального характеру. Найчастіше це незаконна порубка лісу, браконьєрство (незаконне заняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом і незаконне полювання), порушення правил охорони надр. Достатньо часто саме ця категорія потрапляє у поле зору правоохоронців та фігурує у кримінальних провадженнях як підозрювані та підсудні.

Цей підтип екологічних злочинців характеризується домінуючою роллю сім'ї в мотивації злочинних дій. Корисливі посягання на довкілля особи цієї категорії

вчиняють не стільки заради забезпечення власних потреб, скільки для досягнення необхідного, на їхню думку та думку близьких для них людей, рівня забезпеченості матеріальними благами своєї сім'ї та окремих її членів. Прийняття рішення про вчинення злочину відбувається, коли особа вважає, що відсутня реальна можливість забезпечити правомірним шляхом задоволення актуальної потреби і, водночас, неможливо залишити цю потребу без задоволення. Криміногенне викривлення особистісних характеристик цієї категорії осіб пов'язане із прийнятністю для них злочинного розв'язання наявної ситуації у зв'язку зі суб'єктивно оцінюваним безвихідним становищем. При цьому злочинець відчуває суперечливе ставлення до злочинного діяння, вважає його ризикованим, проте, в ситуації, що склалася, припустимим. Соціальна спрямованість цього типу проявляється у вимушеному, внутрішньо суперечливому прийнятті злочинного способу дій та переважно представлена позитивним компонентом, негативна ж спрямованість мінімальна.

Вивчення джерел кримінологічної інформації дало підстави зробити висновок, що особи, які належать до цього типу екологічних злочинців, проживають чи мають дачі на території угідь, поблизу водоймищ або ж лісових насаджень. І це цілком логічно, адже для того, щоб регулярно чи періодично займатися незаконними порубками лісу, полювати, перевіряти петлі, капкани, ставити та перевіряти сітки, бажано жити десь поряд із місцем промислу. При цьому часто використовувати автотранспорт ризиковано – є ймовірність потрапити під поліцейську чи інспекторську (егерську, органів рибоохорони) перевірку.

До необережного підтипу ситуативних екологічних злочинців варто віднести осіб, які вчинили злочини, пов'язані з порушенням правил екологічної безпеки та забрудненням довкілля, в умовах невинуватого та неприйняттого для суспільства екологічного ризику.

Виокремлення цієї категорії зумовлене тим, що названі особи є відносно однорідною категорією за своїми психологічними особливостями та мають принципові психологічні відмінності від осіб, які вчинили умисні злочини.

Результати спеціальних досліджень [1, с. 40–45] засвідчують, що реагування на життєві ситуації для необережних злочинців характеризується інтрапунітивними реакціями, тобто провини за те, що відбувається, вони покладають переважно на себе. Це їх відрізняє від умисних злочинців, для яких характерними є екстрапунітивні реакції, тобто схильність покладати провини на оточуючих.

Зазначені дослідження дали підстави зробити висновок, що особи цього типу виявляють невпевненість у собі, схильність до хвилювань при стресі і надлишковий самоконтроль. В екстремальних ситуаціях вони легко піддаються страху і схильні до емоційної, а не раціональної реакції, що призводить до зниження ефективності виконуваних в екстремальних умовах дій і збільшення кількості помилок. Ця категорія осіб виявляє знижену стійкість, що зумовлює до порушення адекватного орієнтування в екстремальних ситуаціях і труднощів у прийнятті рішень. Для таких осіб стресовими є ситуації з непередбачуваним результатом, швидкою зміною діючих чинників і неупорядкованими параметрами.

Водночас злочини обидва підтипи вчиняють не тому, що ситуації мають вирішальне значення. Специфіка механізму вчинення злочину особами цього типу полягає в тому, що через свої соціально-психологічні особливості вони потрапляють у жорстку залежність від ситуації, не знаходячи прийняттого у правовій та соціальній площині способу її розв'язання.

Загалом за своїми характеристиками ця категорія є найближчою до законослухняних громадян, істотно відрізняючись від переважної більшості злочинців.

Великий відсоток цього типу правопорушників становлять особи, для яких соціальна деформація і тим паче антисуспільна установка не є характерними.

2) Звичний тип, для якого притаманна суттєва деформація у структурі соціальної спрямованості, позитивний компонент порівняно з попередньою категорією виражений значно менше, соціально-психологічні властивості особистості є нестійкими та суперечливими.

Цей тип відрізняється низьким рівнем правосвідомості, у тому числі й екологічної, відсутністю чітких меж між моральним і аморальним, між «нормою» і «порушенням».

Значна частина окресленого типу є асоціальними особами, котрі фактично випали зі системи нормального спілкування, тривалий час проводять паразитичне існування. Деякі з них займаються бродяжництвом, є судимі, а також алко- та наркозалежні.

Цю категорію охоплює поняття «соціально виключені особи», тобто такі, що змушені існувати на узбіччі життя, не будучи залученими до активних трудових, соціальних, політичних, культурних процесів. Структуризація сучасного суспільства за критерієм «включеність/виключеність» (inclusive/exclusive) є одним із його системотворюючих чинників. Відлучення відбувається поступово, шляхом накопичення труднощів, розриву соціальних зв'язків, дискваліфікації, кризи ідентичності. Більшість «виключених» – підлітки і молодь – без освіти, без професії, без роботи, без легальних доходів, але оточені «гламуром», іномарками, ресторанами, бутіками. Безнадія існування більшості з них не може не викликати відповідної реакції [4, с. 230].

З поняттям «соціального виключення» пов'язано поняття «відчуження», під яким у науковій літературі розуміють таке світосприйняття та настрій людини, за яких вона сприймає навколишню дійсність (умови буття, праці та винагороди, ставлення керівництва, існуючі нормативні системи, яким він зобов'язаний підкорятися) як глибоко несправедливу, чужу і ворожу їй та які є психологічним (суб'єктивним) наслідком об'єктивного позбавлення людини права контролювати умови, засоби і продукти праці та власне життя [11, с. 128].

У такому випадку соціальні норми, у тому числі й правові, на їхню поведінку істотно не впливають. Такі особи часто не усвідомлюють суспільних вимог. Цілком можливо, така ситуація зумовлена особливостями установок і сприйняття реальної дійсності, унаслідок чого певні життєві ситуації оцінюють не завжди об'єктивно, а окремі факти ігнорують або спотворюють. Відтак представники зазначеного типу часто не можуть зрозуміти, чого від нього чекають і чому він не може вчинити в той чи інший спосіб. Тому унаслідок порушення нормативного контролю поведінки оцінювання ситуації відбувається не з позицій соціальних вимог, а ґрунтуючись на особистих переживаннях, образах, проблемах і бажаннях. Водночас відсутність мотивованості щодо дотримання соціальних вимог можлива й коли особа розуміє сутність соціальних вимог і заборон, але не бажає їх виконувати.

У випадку оцінювання (об'єктивного чи суб'єктивного) наявної життєвої ситуації як несправедливої та створення ситуації соціального виключення з економічних відносин у таких осіб виникає стан відчуження, яке, по суті справи, стає логічним і моральним виправданням усієї подальшої діяльності, спрямованої на подолання цієї несправедливості нелегальними, у тому числі й злочинними, способами та шляхами.

Способи подолання реальної чи уявної несправедливості зазначеною категорією осіб описано однією з публікацій у соціальній мережі: «Дайте людям мити бурштин, бо держава погана, а то ми повстанемо! Дайте людям різати ліс, бо держава погана, а то ми повстанемо! Дайте людям возить контрабас в Польщу, бо держава погана, а то ми повстанемо!...».

Третю категорію становлять особи, які належать до «професійного» типу. Злочинні посягання вчиняються такими особами у вигляді промислу і становлять основне або додаткове джерело доходу. Вчинення екологічних злочинів цими особами є логічною складовою звичного стилю їхньої поведінки та зумовлені стійкими антигромадськими поглядами, соціальними установками таких осіб. На відміну від інших категорій, особи, яких віднесено до «професійного» типу, самі активно створюють ситуацію вчинення злочину та спроможні за необхідності пристосовувати у своїх інтересах конкретну ситуацію.

У цьому типі також за критерієм соціального статусу доцільно виділити такі підтипи.

«Промисловики» – наявність цієї категорії екологічних злочинців є результатом специфічної тенденції розвитку протиправного заволодіння природними ресурсами – трансформації (внаслідок безкарності та високої прибутковості цієї діяльності) мотивів забезпечення себе та власної сім'ї продуктами харчування у мотиви збагачення. Такі особи найчастіше діють спільно, мають професійне знаряддя та спеціальне обладнання для заняття злочинним промислом, зокрема мотопомпи для вимивання бурштину, транспортні засоби, заборонені засоби лову, спецодяг, гідрокостюми та акваланги для лову раків та ін.

Ця категорія осіб варварськими, хижацькими методами систематично винищує природу. Постійне вчинення таких злочинів, як правило, супроводжується збутом незаконно добутого та характеризується високою прибутковістю, наявністю корупційних зв'язків і, як наслідок, безкарністю. Вчинення екологічних злочинів як промисел свідчить про стійкість антисоціальної спрямованості осіб цього типу й становить підвищену суспільну небезпеку.

Оскільки держава не завжди виважено встановлює обмеження на участь у легальних видах діяльності, а також часто нерозумно обмежує легальну добувну діяльність, то для досягнення прагматичних цілей названа категорія осіб використовує різні засоби: підкуп правоохоронців, працівників контролюючих органів; створення багаторівневих налагоджених схем реалізації незаконно добутої деревини, мінеральних ресурсів, риби та морепродуктів (ікра, креветки) і т. д.

Часто така діяльність сягає вражаючих масштабів. За оцінками фахівців, близько третини місцевих мешканців окремих районів українського Полісся займається незаконним видобутком бурштину. Рівненську, Житомирську і Волинську області все частіше називають «БНР» – Бурштинова народна республіка. Журналісти та блогери визначають її як державу в державі – зі своїми правилами, законами і розцінками [12]. Нерідко такий промисел супроводжується сутичками між «промисловиками» та правоохоронцями, а також внутрішніми збройними конфліктами.

«Легальні» екологічні злочинці відрізняються від попередньої категорії тим, що офіційно працюють у добувних підприємствах.

Зокрема, типовими способами вчинення злочинів «легальними» злочинцями-бракон'єрами є перевищення встановлених лімітів вилову, лов забороненими засобами, у заборонений час, заборонених видів (наприклад, занесених до Червоної книги осетрових), без записів у промислові журнали тощо. Матеріали періодичних видань та вивчених нами кримінальних справ свідчать про системність таких посягань [10, с. 105].

У судовій практиці ми дослідили випадки виявлення злочинів, що були вчинені працівниками рибодобувних підприємств, які не мали відповідного дозволу або мали дозвіл, термін дії якого закінчився.

У науковій літературі [9, с. 98–99] розглянуто ще один типовий спосіб вчинення злочинів «легальними» браконьєрами. Це незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом під прикриттям «контрольного вилову» у наукових цілях.

Зокрема, у травні 2006 р. Запорізьким природоохоронним прокурором порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ч. 3 ст. 365 КК України, стосовно рибінспектора та іхтіолога Нижньодніпровського державного басейнового управління охорони водних живих ресурсів, які брали безпосередньо участь у браконьєрській риболовлі під виглядом ведення контрольних ловів з подальшою реалізацією риби приватним особам [10, с. 103–104].

Подібною є ситуація щодо працівників лісгосподарських підприємств. Вирокм Немирівського районного суду засуджено майстра лісу обходу № 11 Немирівського лісництва за ч. 2 ст. 191 КК України, який знаючи про те, що приватному підприємцю для забезпечення виробництва на пилорамі потрібний дуб черешатих порід без дозволу на порубку лісу, без оформлення документів на продану лісництвом лісопродукцію, використовуючи своє службове становище та зловживаючи ним, у виділі № 4 кварталу 154 урочища «Муховецько-Сокілецька дубина» обходу № 11 Немирівського лісництва здійснив самовільну та незаконну порубку трьох дерев породи «Дуб Черешатий» об'ємом 3,82 кубічних метри на загальну суму 1 101 грн. 08 коп., які в цей же день близько 18.00 години реалізував за 1 200 грн. приватному підприємцю, а отримані гроші привласнив [3].

Нерідко прийняття рішення про вчинення злочину зазначеною категорією осіб відбувається як позитивна реакція на пропозицію вчинити неправомірні дії, що надходять до таких осіб з боку місцевих жителів або представників комерційних структур. Відтак, щодо значної кількості випадків характерна ситуативність формування мотивації злочинної поведінки та прийняття відповідного рішення.

Найнебезпечнішою категорією з екологічних злочинців «професійного» типу є «посадово-організаторські» злочинці, які за своїми службовими обов'язками мали б протидіяти злочинному промислу, але всупереч суспільних та державних інтересів, стають очільниками незаконного бізнесу. Серед злочинців такого типу працівники поліції, СБУ, прокуратури, прикордонної та митної служби, лісової охорони та рибінспекції. Для таких осіб характерним є ґрунтовна підготовка та детальне планування злочинної діяльності організованих груп та злочинних організацій, забезпечення юридичного прикриття у вигляді укладання угод тощо.

На підставі матеріалів Управління внутрішньої безпеки СБУ відкрито кримінальне провадження за ст. 255 КК України «Створення злочинної організації» щодо одного з керівників Управління СБУ у Житомирській області, який завдяки своїм корупційним зв'язкам у державних і правоохоронних органах Житомирщини та Рівненщини забезпечував «дах» членам угруповання та був основною ланкою корупційної схеми прикриття незаконного добування, транспортування та контрабанди бурштину в Житомирській та Рівненській областях [5].

Чисельними є приклади організованої злочинної діяльності у разі незаконної порубки лісу та подальшого незаконного експорту деревини. Для такого злочинного бізнесу характерним є об'єднання зусиль представників різних правоохоронних та контролюючих органів.

Правоохоронцями Львівської області викрито групу осіб, яка займалася незаконним експортом деревини до ЄС, а також створенням фіктивних підприємств і документації. Схему організував керівник підрозділу Львівського обласного управління лісового та мисливського господарства. До складу злочинної групи входили

працівник Державної фітокарантинної служби, колишній працівник Галицької районної адміністрації, банківські працівники, адвокат, 3 керівники приватних підприємств та 3 мешканці Волинської області. Через створення фіктивних фірм та на підставі виготовлених фіктивних первинних документів про походження лісопродукції злочинці отримали понад 200 сертифікатів із реальними підписами та «мокристими» печатками Львівського обласного управління лісового та мисливського господарства, що давало змогу безперешкодно вивозити лісопродукцію за кордон.

У такий спосіб було легалізовано понад 12 тис. кубів незаконно зрізаного та викраденого лісу різних порід, загальною вартістю 30 млн грн. У подальшому деревину експортували до країн Євросоюзу, зокрема в Польщу, Голландію, Італію, Чехію та Латвію.

Окрім того, з метою легалізації незаконно вирубаного лісу зазначені сертифікати продавали іншим суб'єктам господарювання Західного регіону [8].

У процесі дослідження авторкою проблеми типології осіб, які вчиняють екологічні злочини, не вдалося виявити злочинців, які належать до випадкового типу, тобто таких, що вперше вчинили злочин через випадковий збіг обставин, у супереч позитивній характеристиці їхньої попередньої поведінки. Водночас відсутність цього типу у нашій вибірці не дає достатніх підстав для твердження щодо відсутності ознак випадковості у злочинній поведінці названих осіб. Поодинокі випадки не є статистично значущими та визначальними для нашого дослідження.

Отже, типологія осіб, які вчиняють екологічні злочини, за критерієм глибини, інтенсивності та стійкості злочинної поведінки представлена ситуативним, звичним та професійним типами, що визначені нами на підставі вибіркового аналізу масиву архівних кримінальних справ та проваджень, а також інших джерел кримінологічної інформації шляхом зіставлення кримінологічно значущих ознак, зокрема таких, як мотивація, наявність попередніх судимостей, спосіб та засіб вчинення злочину, значення конкретної життєвої ситуації тощо.

Список використаних джерел

1. Антонян Ю. М., Еникеев М. И., Эминов В. Е. Психология преступника и расследования пре ступлений: монография. Москва: Юристь, 1996. 336 с.
2. Беляев В. Г. Личность преступника в советском уголовном праве : автореф. дисс... канд. юрид. наук / Ростовский государственный университет. Ростов-на-Дону, 1964. 23 с.
3. Вирок Немирівського районного суду Вінницької області: Справа № 1-28/2008 р. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/7008740>.
4. Гишинский Я. И. Социальное насилие: теория и российская реальность // Российский криминологический взгляд. 2008. № 2. С. 224–235.
5. Керівник СБУ «дахував» видобуток бурштину у двох областях. URL: <http://www.expres.ua/news/2015/12/30/166858-kerivnyk-sbu-dahuvav-vydobutok-burshtynu-dvoh-oblastyah> (дата звернення: 17.12.2016).
6. Криминологія: учебник / под ред. Б. В. Коробейникова, Н. Ф. Кузнецовой, Г. М. Миньковского. Москва: Юрид. лит., 1988. 384 с.
7. Курс криминології: підруч.: у 2 кн. / [Джу́жа О. М., Михайленко П. П., Кулик О. Г. та ін.]; за заг. ред. О. М. Джу́жі. Київ: Юрінком Інтер, 2001. Кн. 1 : Загальна частина. 352 с.
8. На Львівщині викрили незаконну схему експорту лісу на 30 млн. грн. URL: <http://ua.racurs.ua/news/74673-na-lvivschyni-vykryly-nezakonnu-shemu-eksportu-lisu-na-30-mln-grn-foto> (дата звернення: 05.09.2016).
9. Поліщук Г. С. Криминологічна характеристика та запобігання злочинам проти довкілля (за матеріалами Причорноморського регіону України): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2006. 294 с.

10. Турлова Ю. А. Кримінологічна характеристика браконьєрства в Україні та протидія цим злочинам: монографія / [наук. ред. О. М. Костенко]. Київ: Наук. світ, 2012. 181 с.
11. Шипунова Т. В. Социальное исключение, отчуждение, насилие и агрессия как механизмы воспроизводства девиантности // Журнал социологии и социальной антропологии. 10/2005. Том 8, № 4. С. 120–136.
12. «Янтарная народная республика». Западный украинский фронт. URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2016/03/21/7102793/> (дата звернення: 17.01.2017).

References

1. Antonjan, Ju. M., Enikeev, M. I., Jeminov, V. E. (1996). *Psihologija prestupnika i rassledovanija prestuplenij*. Moskva, 336.
2. Beljaev, V. G. (1964). *Lichnost' prestupnika v sovetskom ugovolnom prave*/ Rostov-na-Donu, 23.
3. Vyrok Nemyrivs'koho rajonnoho sudu Vinnyts'koi oblasti. (2008). Retrieved from <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/7008740>.
4. Gilinskij, Ja. I. (2008). Social'noe nasilie: teorija i rossijskaja real'nost'. *Rossijskij kriminologicheskij vzgljad*. 2, 224–235.
5. *Kerivnyk SBU «dakhuvav» vydobutok burshtynu u dvokh oblastiakh*. (2015). Retrieved from <http://www.expres.ua/news/2015/12/30/166858-kerivnyk-sbu-dahuvav-vydobutok-burshtynu-dvoh-oblastyah>.
6. Korobejnykov, B. V., Kuznetsova, N. F., Myn'kovskii, G. M. (1988). *Kryminologhija*. Moskva, 384.
7. Dzhuzha, O. M., Mykhajlenko, P. P., Kulyk, O. G. ta in. (2001). *Kurs kryminolohii*. Pidruch. u 2 kn. Kn. 1: Zahal'na chastyna. Kyiv, 352.
8. *Na L'vivschyni vykryly nezakonnu skhemu eksportu lisu na 30 mln. hrn.* (2016). Retrieved from <http://ua.racurs.ua/news/74673-na-lvivschyni-vykryly-nezakonnu-shemu-eksportu-lisu-na-30-mln-grn-foto>.
9. Polischuk, G. S. (2006). *Kryminolohichna kharakterystyka ta zapobihannia zlochynam proty dovkillia (za materialamy Prychornomors'koho rehionu Ukrainy)*. Kyiv, 294.
10. Turlova, Yu. A. (2012). *Kryminolohichna kharakterystyka brakon'ierstva v Ukraini ta protydia tym zlochynam*. Kyiv, 181.
11. Shipunova, T. V. (2005). Social'noe iskljuchenie, otchuzhdenie, nasilie i agressija kak mehanizmy vosproizvodstva deviantnosti. *Zhurnal sociologii i social'noj antropologii*. Tom 8, 4, 120–136.
12. «Jantarnaja narodnaja respublika». (2016). Retrieved from <https://www.pravda.com.ua/rus/articles/2016/03/21/7102793/>

Стаття: надійшла до редакції 01.03.2017
прийнята до друку 22.03.2017

TYOLOGICAL DISTRIBUTION OF THE ENVIRONMENTAL OFFENDERS BASED UPON THE INTENSIVENESS AND STABILITY OF THE CRIMINAL BEHAVIOR

I. Turlova

*National Academy of the Public Prosecutor's Office of Ukraine,
81-b, Melnicova Str., Kiev, 04050, Ukraine,
e-mail: yulia251@yandex.ru*

As a result of analysis of the general theoretical knowledge of the criminal personality and the empirical facts the author suggests the typology of people who commit ecological crimes. The article handles the author's version of typological distribution of the environmental

offenders based upon the intensiveness and stability of the criminal behavior. Three types of environmental offenders such as situational, conventional and professional along with several sub-types of them have been marked and described.

The situational type includes individuals who are prone to committing an environmental offence under the influence of external factors or an unfavorable situation, being unable to find a legitimate way out of it. Immoral attitudes of persons of this type are insignificantly manifested. More relevant in the process of offence determination are the defects in the mechanism of social environment – personality interaction in a difficult situation, including because such a person is not prepared for it.

The conventional type includes individuals who are characterized by significant deformation in the structure of social orientation. As compared to the previous category, the positive component is manifested to a much lesser extent, socio-psychological features of personality are unstable and contradictory. This type has low legal awareness, including in environmental area, lacks distinct limits between moral and immoral, between «the norm» and «the offence». The majority from this type are anti-social persons who have actually dropped out of the system of normal communications and who live in a parasitic manner for a long time. Some of them are engaged in vagrancy, there are also convicted persons, as well as alcohol and drug addicts.

The «professional» type includes individuals who commit offences as if it is his/her trade and for whom such encroachments are a primary or secondary source of income. These persons commit ecological crimes as a logical component of their conventional manner of behavior and the crime stems from persistent anti-social attitudes and social views of these persons. Unlike other categories, persons classified into the 'professional' type, actively create a situation for committing a crime and are able, if necessary, to adjust a particular situation to their own benefit.

Several sub-types of environmental offenders are also marked out, such as family, negligent, practitioner, legal, office and organizational sub-types.

As it has been established, from among environmental offenders classified into the «professional» type, the most dangerous category are «office and organizational» offenders who by nature of their official duties should counteract criminal activities, but instead, contrary to public and state interests, they take charge of the illegal business. This type of offenders includes officers of the police, the State Security Service, the Prosecutor's Office, the Border and Customs Service, forest inspection and fishery inspection authorities.

It is noted that typological characteristics of persons committing ecological crimes have different levels of manifestation and may be combined in a different way. Therefore, it is possible to refer to significant variability of types in this category of persons, which allows supplementing the proposed typologies with new types and sub-types.

Keywords: personality of a criminal, ecological crimes, typology, criminal behavior, intensiveness, stability.